

Opačne fungujúci projekt

Damas Gruska | 6. 3. 201 | Recenze

V Galérii 19 ešte do piatku 10. marca prebieha výstavný projekt Petra Rónai Opačne fungujúce umenie. Rónai je známy predovšetkým svojou tvorbou v oblasti videoartu, v tomto projekte sa však rozhodol vystaviť antiobrazy a pokryl podlahu v galérii rohožkami. Správanie diváka sa v tejto konštelácii mení, ocitá sa medzi prázdnyimi stenami a jeho pohľad smeruje dole na rohožky s textami, ktoré musí prekračovať. Damas Gruska sa v recenzii zaoberá históriou a významovým kontextom rohožky, reflektuje správanie sa diváka v inštalácii a navrhuje, že by si každý návštevník mohol trochu „umeleckej špiny“ zobrať so sebou aj domov.

Opačne fungujúci projekt

Rohožka by mohla slúžiť ako celkom výstižný symbol východnej Európy aj ako znak onoho zametania „pod rohožku“ všetkého, čo nám je nepríjemné: minulosť, prítomnosť aj budúcnosť. Áno, aj tú: exodus mladých, zväčša vzdelaných, sprevádzaný už i beztak hrozivou demografickou krivkou ju naznačuje kritickú. Všadeprítomná ľahostajnosť k životnému prostrediu od miznúcich lesov ku klimatickými zmenami zaťažovanej krajine, to všetko nás, Východoeurópanov, spája.

Paradoxne nám rohožka pomáha udržiavať domácnosť čistú. Tá pomyselná špina teda zostáva pred dverami a naznačuje udržiavaný domov. Okrem toho ešte plní rohožka osobitú funkciu. Oddeluje verejný priestor od toho súkromného. V súkromí sa však už podľa východoeurópskeho zvyku pohybujeme bosí či v papučiach.

Ostatne, v našich končinách i tie pochádzajú z tureckého dedičstva, rovnako ako veľký brat rohožky, koberec. Ten si však dlho hľadal cestu zo steny či stola na podlahu, kde sa ocitol až v 18. storočí. (Závesný obraz skĺzol na podlahu galérie až o dvesto rokov neskôr.) Priemyselne vyrábané rohožky si museli počkať na zrod ešte ďalších sto rokov. Momentálne máme na výber širokú ponuku rohožík dokonca aj s posolstvom v podobe textu. Rohožka predstavuje svojim spôsobom prvý kontakt s „domácom“, a tak prečo sa „nepredstaviť“ takýmto spôsobom. Vždy ma nápady i ponuka obchodníkov s rohožkami ešte dokážu prekvapiť: „Máte pekné spodné prádlo“, „Sused má lepšiu“, „Ach, opäť vy“, a tak ďalej...

Peter Rónai na svojej výstave Opačne fungujúce umenie v Galérii 19 pokryl podlahu galérie rohožkami najrôznejších tvarov, veľkostí či materiálového prevedenia. Nechýba ani tá na spôsob orientálneho koberčeka, len v jednej časti galérie sú jednotne sivo-uniformno-obyčajné. Každú z nich dotvoril (čiernobiele textové realizácie sú zákazková výroba podľa autorovej predlohy) svojským posolstvom, nápisom parodujúcim či transformujúcim rôzne príslovia, porekadlá alebo aforizmy do sveta umenia. Prevedenie textu na rohožky je výroba na objednávku podľa umelcovej predlohy.

Divák pomedzi ne chodí a zabáva sa. Opatrne pomedzi našľapuje, aby na žiadnu nestúpil. Je predsa v galérii a toto sú zrejme umelecké artefakty. Po skončení výstavy sa môžu všetky pekne opäť zabaliť a čakať, kým sa pre ne nenájde iná galéria. Alebo kupec. Ostatne, inštalácia mu na takéto zdvorilé zaobchádzanie dáva priestor, stále ostáva dosť miesta kam stúpiť. Na rozdiel od inštalácie Františka Demetera, ktorý svojho času ten istý priestor kompletne pokryl obrím plátnom, zošitým z vlastných vypratých obrazov. Tam nemal návštevník na výber, musel po diele stúpať.

Nie, nie je to narcistický projekt. Ak neberieme do úvahy, že sa všetko točí okolo samotného „umenia“ a jeho „prevádzky“. Rónai s rôznymi statemanami či manifestami (alebo moneyfestami) pracuje rád a dlhodobo, rovnako ako s témou samotného umenia či dadaistickými postupmi. Provokácia mu nikdy nebola cudzia a nielen tá vie vzbudiť veľa animozít, vrátane osobných. Čo nerobí umelcovu cestu ľahšou. Ani horšou alebo lepšou. Tento projekt vyzerá na prvý pohľad ako vtip. Od konceptuálneho umelca sme navyknutí nenechať sa opíť prvým dojmom. A práve preto som celý čas rozmýšľal i o tom, čo v projekte nebolo. Pretože i to je vlastnosť „sietnicovo-nesietnicového“ umenia.

Keby bola podlaha galérie kompletne vyrohožkovaná, návštevník by musel na ne stúpať. Keby boli nápisy dostatočne krehké, postupne by mizli pod nohami divákov, ktorí by si ich v podobe špiny odnášali. Aby sa jej zbavil pred dverami. Na vlastnej rohožke.

Keby obsah posolstiev išiel ďalej za hranice inteligentného humoru, ktorý síce poteší (nielen) poučeného milovníka umenia; no sotva idú na dreň našej spoločnosti, nezasahujú to, čo je bolestne skryté pod rohožkou. Po čase by sme videli i špinavé návštevnícke trajektórie. Možno i na obrej rohožke na ulici pred galériou. Mohli by vypovedať o našom individuálnom vedomí i svedomí. Ale to by bol už úplne iný projekt. Vychádzajúc z galérie sa nedalo (aj) naň nemyslieť. Možno, že celá táto dada provokácia bola ale vlastne o ňom. O neexistujúcom projekte. Mimochodom, keď pred sto rokmi vznikol dadaizmus, bol svojskou reakciou na všadeprítomné hrôzy vtedajšej doby. Dnes žijeme vraj najlepší z doterajších svetov. To len menšina vidí blížiacu sa hrôzu.

Peter Rónai: Opačne fungujúce umenie / Kurátor: László Beke / Galéria 19, Bratislava / 1. 2. 2019 – 10. 3. 2019

Artalk.cz

<https://artalk.cz/2019/03/06/141240/>

